



Sygn. akt I BU 8/10

## **WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 7 grudnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K. W.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych  
o wysokość emerytury,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń  
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 grudnia 2010 r.,  
skargi ubezpieczonej o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego  
orzeczenia - wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 kwietnia 2008 r.,

**oddala skargę.**

### **Uzasadnienie**

Dnia 12 czerwca 2006r. organ rentowy wydał decyzję, którą ponownie ustalił wysokość przysługującego K. W. świadczenia emerytalnego, wyliczonego od podstawy wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych od stycznia 1988 r. do grudnia 1997 r., ze wskaźnikiem podstawy wymiaru wynoszącym 119,21%, przy uwzględnieniu 15 lat i 2 miesięcy okresów składkowych oraz 5 lat okresów

nieskładkowych. W rezultacie podlegająca wypłacie emerytura wynosiła 1010,76 zł. Począwszy od 1 lipca 2006 r. wysokość świadczenia została przeliczona na mocy decyzji z 29 listopada 2006 r. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych tj. od stycznia 1988 r. do grudnia 1997 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 119,21%, co przy przyjęciu kwoty bazowej 1977,20 zł. oraz uwzględnieniu 15 lat i 2 miesięcy okresów składkowych oraz 5 lat okresów nieskładkowych, pozwoliło na obliczenie emerytury w kwocie 1021,83 zł. W dniu 5 września 2006r. organ rentowy skierował do wnioskodawczyni pismo, wyjaśniające odmowę zaliczenia okresu pracy w Czechosłowacji do podstawy wymiaru pobieranego przez nią świadczenia.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2007 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 listopada 2006 r. poprzez przeliczenie przysługującej K. W. emerytury od 24 kwietnia 2006 r., a w pozostałym zakresie oddalił wniesione przez nią odwołania od decyzji organu rentowego: z dnia 12 czerwca 2006 r.; 5 września 2006 r. i 29 listopada 2006 r. Sąd Okręgowy uznał, że na uwzględnienie zasługuje odwołanie od decyzji z 29 listopada 2006r., w zakresie początkowej daty wypłaty przeliczonej emerytury. W pozostałej części zaskarżone przez K. W. decyzje są prawidłowe. Powołując się na treść art. 48 rozporządzenia Rady Wspólnoty Europejskiej nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty (Dz.U. WE L.1997 Nr 28 poz. 4) oraz przepisy rozporządzenia wykonawczego Rady nr 574/72/EWG z dnia 21 marca 1972r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady EWG nr 1408/71 (Dz.Urz. WE L 1997r. Nr 28 poz. 102) stwierdził, że w przypadku osób, które posiadają okresy ubezpieczenia i zamieszkania w różnych państwach członkowskich, a w każdym z tych państw okres ubezpieczenia wynosi co najmniej 1 rok, ustalenia prawa do emerytury dokonuje instytucja ubezpieczeniowa każdego z tych państw. Każda z tych instytucji ustala uprawnienia do świadczeń według przepisów obowiązujących w danym państwie członkowskim. Natomiast w sytuacji, gdy okresy ubezpieczenia w

danym państwie członkowskim nie są wystarczające do nabycia prawa do emerytury według przepisów tego państwa, instytucja ubezpieczeniowa danego państwa uwzględnia wszystkie okresy ubezpieczenia w państwach członkowskich pod warunkiem, że się nie pokrywają (art. 45 rozporządzenia nr 1408/71). W tym przypadku wysokość emerytury stanowi kwota odpowiadająca proporcji okresów ubezpieczenia w danym państwie członkowskim do sumy okresów ubezpieczenia we wszystkich państwach członkowskich. Instytucja ubezpieczeniowa danego państwa ustala tzw. teoretyczną kwotę świadczenia, którą oblicza sumując wszystkie okresy ubezpieczenia w państwach członkowskich, tak jakby zostały przebyte w danym państwie, następnie ustala stosunek, w jakim okresy przebyte w danym państwie pozostają do sumy okresów przebytych we wszystkich państwach członkowskich, a w dalszej kolejności oblicza tzw. rzeczywistą kwotę świadczenia, stanowiącą iloczyn teoretycznej kwoty świadczenia i ustalonej proporcji (art. 46 powołanego wyżej rozporządzenia). Natomiast w sytuacji, gdy okresy ubezpieczenia w jednym z państw członkowskich okażą się wystarczające do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów wewnętrznych tego państwa, instytucja ubezpieczeniowa danego państwa uwzględnia jedynie okresy przebyte w tym państwie członkowskim, co jednak nie wyklucza obliczenia wysokości świadczenia z uwzględnieniem okresów przebytych w innych państwach członkowskich. W takim przypadku, najpierw oblicza się wysokość świadczenia z uwzględnieniem okresów przebytych wyłącznie w danym państwie członkowskim (emeryturę krajową pełną), a następnie kwotę świadczenia uwzględniającą okresy ubezpieczenia we wszystkich państwach członkowskich (emerytura krajowa częściowa), przy czym wypłacie podlega świadczenie obliczone według wariantu, który okaże się korzystniejszy (art. 49 rozporządzenia nr 1408/71). W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, że przysługująca wnioskodawczyni emerytura została obliczona prawidłowo. Organ rentowy ustalił wysokość tego świadczenia według obu przedstawionych wyżej wariantów tzn. z uwzględnieniem i bez uwzględnienia okresów ubezpieczenia w Czechosłowacji i podjął wypłatę świadczenia w wyższej, korzystniejszej dla niej kwocie. Przyjął również prawidłową wysokość kwoty bazowej, odpowiadającą kwocie uwzględnionej do obliczenia świadczenia przedemerytalnego, stosownie do treści art. 53 ust. 3 i 5 ustawy z dnia

17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz. U. z 2004r. Nr 39 poz. 353 ze zm.).

W apelacji od powyższego wyroku K. W. wniosła o jego uchylenie, zniesienie toczącego się przed sądem pierwszej instancji postępowania i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, ewentualnie o jego zmianę i uwzględnienie złożonego przez nią odwołania w całości.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2008 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych umorzył postępowanie apelacyjne w zakresie punktu I wyroku tj. zmiany zaskarżonej decyzji z dnia 29 listopada 2006 r. poprzez ustalenie, że emeryturę przysługującą odwołującej się K. W. przelicza się od dnia 24 kwietnia 2006 r., w pozostałej części oddalił apelację. Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia i stanowisko sądu pierwszej instancji, który słusznie uznał, że wysokość przysługującego wnioskodawczyni świadczenia została obliczona prawidłowo, przy zastosowaniu wszystkich przewidzianych przez prawo wariantów. Organ rentowy ustalił zarówno kwotę pełnej emerytury krajowej, jak i świadczenie w wysokości proporcjonalnej, uwzględniającej okresy pracy w Czechosłowacji. Trafnie również przyjął, iż wypłacie podlega świadczenie wyliczone według najkorzystniejszego dla skarżącej wariantu tj. emerytura krajowa pełna. Wbrew zarzutom apelacji, nie zostały naruszone przepisy rozporządzenia Rady EWG Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie. Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości podzielił ich interpretację prawną, uznając za zbędne powtarzanie szczegółowych ustaleń i wnioskowań prawnych, zawartych w motywach zaskarżonego orzeczenia. W tym stanie rzeczy, odniósł się jedynie do zgłoszonego przez wnioskodawczynię żądania ustalenia wysokości pobieranego przez nią świadczenia na podstawie przepisów krajowych, przy uwzględnieniu okresu zatrudnienia na terenie byłej Czechosłowacji jako okresu składkowego, w myśl art. 6 ust.2 pkt 1 lit. b, c i d ustawy z dnia z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. z 2004r. Dz.U. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Okresami składkowymi w rozumieniu tego przepisu są przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą w

polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach lub misjach specjalnych, a także w innych polskich placówkach, instytucjach lub przedsiębiorstwach, do których zostali delegowani lub skierowani oraz okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą w organizacjach międzynarodowych, zagranicznych instytucjach i w zakładach, do których zostali skierowani w ramach współpracy międzynarodowej lub w których byli zatrudnieni za zgodą właściwych władz polskich, natomiast okresy zatrudnienia u innych pracodawców tylko wówczas, gdy za te okresy była opłacona składka na ubezpieczenie społeczne, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowią inaczej. W niniejszej sprawie, powyższe warunki nie zostały spełnione. K.W. w okresie od 19 lutego 1965 r. do 30 czerwca 1968 r. była zatrudniona na terenie byłej Czechosłowacji w fabryce płótna S. Do wykonywania tej pracy została skierowana przez Urząd Zatrudnienia w J. z uwagi na panujące na terenach przygranicznych bezrobocie. Nie był to zatem stosunek pracy nawiązany w ramach łączącej władze Polski i ówczesnej Czechosłowacji współpracy międzynarodowej. Sporny okres zatrudnienia nie jest zatem okresem składkowym, o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. b i c powołanej wyżej ustawy. W tej sytuacji, kluczowe znaczenie ma opłacenie składek na ubezpieczenie społeczne w polskim organie rentowym. Wnioskodawczym nie udowodniła tego faktu. Brak jest zatem podstaw do uwzględnienia w krajowych okresach ubezpieczenia wskazanego przez skarżącą okresu pracy za granicą. Natomiast w zakresie punktu pierwszego zaskarżonego wyroku, w związku z cofnięciem w tej części apelacji, postępowanie apelacyjne zostało umorzone, na mocy art. 391 § 2 k.p.c.

Na powyższe orzeczenie Sądu Apelacyjnego ubezpieczona wniosła skargę na niezgodność wyżej wymienionego orzeczenia z prawem i na zasadzie art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 3 k.p.c. wskazała, że zaskarżony wyrok narusza następujące przepisy: - art. 382 k.p.c.; - art. 244 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.; - art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 z 1998r. ze zm.); - art. I, a także art. II pkt 5 układu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką o współpracy w przemyśle, stanowiącego załącznik nr 8 do

Konwencji między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką o zapewnieniu współpracy gospodarczej podpisanej w Pradze dnia 4 lipca 1947 r. (Dz. U. z 1950r. Nr 8, poz. 85); - art. 46 i art. 49 ust. 1 pkt b lit. ii Rozporządzenia Rady EWG z dnia 14 czerwca 1971 r. nr 1408/71/EWG w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób pracujących na własny rachunek oraz członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie wspólnoty (Dz. Urz. WE L 149 z 1971 r. Nr 28, poz. 4 ze zm.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W obowiązującym stanie prawnym zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 d ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) zasadą jest uwzględnianie w krajowych okresach ubezpieczenia społecznego tylko tych okresów zatrudnienia obywateli polskich zatrudnionych za granicą, za które została opłacona składka w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa (art. 6 ust. 2 pkt 1 b i c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.) lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowią inaczej.

Nie ma racji skarżąca, gdy wskazuje na bezpośrednie oddziaływanie - co do oceny jej okresu zatrudnienia w Czechosłowacji w fabryce płótna S. - art. I, a także art. II pkt 5 układu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką o współpracy w przemyśle, stanowiącego załącznik nr 8 do Konwencji między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką o zapewnieniu współpracy gospodarczej podpisanej w Pradze dnia 4 lipca 1947 r. Wskazana Konwencja nie reguluje kwestii dotyczących systemu zabezpieczenia społecznego stosowanego do pracowników zatrudnionych w krajach będących stronami tej umowy. Powołane przepisy określają cele współpracy gospodarczej polsko-czeskosłowackiej, a środkami do ich realizacji nie jest zapewnienie zatrudnienia obywatelom państw stron konwencji. Skarżąca nie wykazała, zarówno w postępowaniu dowodowym przeprowadzonym przed organem rentowym oraz w postępowaniu sądowym, że w stosunku do ubezpieczonej miała zastosowanie umowa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i Republiką Czechosłowacką o ubezpieczeniu społecznym z dnia 12 lutego 1949 r. (Dz.U. Nr 6, poz. 34). W myśl tej umowy, w szczególności art. 14, w stosunku do osób, które były ubezpieczone kolejno w obu Państwach w

emerytalnym (pensyjnym) ubezpieczeniu lub urządzeniach zastępczych tego ubezpieczenia, zlicza się okresy ubezpieczenia i okresy zastępcze na wypełnienie okresu wyczekiwania, na zachowanie lub odzyskanie uprawnień, na dopuszczenie do dobrowolnego kontynuowania ubezpieczenia i na ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia. Jeżeli przyznanie renty zależne jest od warunku przebycia pewnego czasu w określonym zatrudnieniu, zlicza się okresy takiego zatrudnienia przebyte w obu Państwach. Skarżąca nie występowała z wnioskiem o przyznanie świadczeń na podstawie niniejszej umowy, a zgodnie z art. 17 powołanej umowy mogła wystąpić do którejkolwiek instytucji ubezpieczeniowej, w której była ubezpieczona. W zamian ubezpieczona przedłożyła jedynie zaświadczenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w W., który to organ nie jest instytucją z zakresu ubezpieczeń społecznych, a w konsekwencji nie może być podstawą do uznania, iż w stosunku do ubezpieczonej w spornym okresie pracy w fabryce płótna S. miała zastosowanie umowa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską i Republiką Czechosłowacką o ubezpieczeniu społecznym z dnia 12 lutego 1949 r. Mając powyższe na uwadze wskazać należy, że wykrycie prawdy przez sąd ogranicza się w zasadzie do: przeprowadzenia dowodów zgłoszonych przez strony, bowiem na nich spoczywa ciężar dowodu (art. 6 k.c.), zasada prawdy materialnej nie może bowiem przekreślać kontradiktoryjności procesu, gdyż – jak podaje się w doktrynie – ciężar wskazania niezbędnych dowodów spoczywa przede wszystkim na stronach procesowych. Działanie sądu z urzędu i przeprowadzenie dowodu niewskazanego przez stronę jest po uchyleniu art. 3 § 2 k.p.c. dopuszczalne tylko w wyjątkowych sytuacjach procesowych oraz musi wynikać z opartego na zobiektywizowanej ocenie przekonania o konieczności jego przeprowadzenia (wyrok SN z dnia 9 września 1998 r., II UKN 182/98, OSNP 1999, nr 17, poz. 556). W konsekwencji zatem Sąd Apelacyjny prawidłowo ocenił przedłożone przez ubezpieczoną dokumenty potwierdzające jej zatrudnienie, mając na uwadze okoliczność, że przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz przy obliczaniu ich wysokości uwzględnia się okresy ubezpieczenia za granicą, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe (art. 8 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.) Prawidłowo odmówił w niniejszej sprawie zastosowania przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bowiem przedłożone

zaświadczenie oraz wskazana umowa międzynarodowa przez skarżącą nie potwierdzają okoliczności, iż została ona skierowana do pracy w Czechosłowacji w ramach współpracy międzynarodowej. Z kolei zarzuty dotyczące naruszenia art. 46 i art. 49 ust. 1 pkt b lit. ii Rozporządzenia Rady EWG z dnia 14 czerwca 1971 r. nr 1408/71/EWG w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób pracujących na własny rachunek oraz członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie wspólnoty (Dz. Urz. WE L 149 z 1971 r. Nr 28, poz. 4 ze zm.) nie znajdują w niniejszym stanie faktycznym uzasadnienia, w sytuacji gdy sądy orzekające wzięły pod uwagę różne warianty, przewidziane przez przepisy prawa, obliczenia świadczenia skarżącej. W niniejszej sprawie poddane zostało ocenie świadczenie w oparciu o kwotę pełnej emerytury krajowej, jak i świadczenie w wysokości proporcjonalnej, uwzględniającej okresy pracy w Czechosłowacji. W decyzji ustalone zostało świadczenie wyliczone według najkorzystniejszego dla skarżącej wariantu tj. emerytura krajowa pełna. Powyższe stanowisko znajduje uzasadnienie w treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 kwietnia 1989 r., zgodnie z którym – „Gdy pracownik otrzymuje świadczenie emerytalne jedynie na podstawie ustawodawstwa krajowego, postanowienia rozporządzenia nr 1408/71 nie wykluczają, iż ustawodawstwo to, łącznie z przepisami krajowymi zapobiegającymi nakładaniu się świadczeń, będzie stosowane do pracownika w całości. Jeżeli jednakże, stosowanie ustawodawstwa krajowego jest mniej korzystne dla pracownika niż stosowanie art. 46 wskazanego rozporządzenia, postanowienia tego artykułu muszą być stosowane. Jeżeli przepisy te nie będą stosowane, art. 46 ust. 2, który ogranicza nakładanie się świadczeń, zgodnie z ust. 1 i 2 tego artykułu, ma zastosowanie, wyłączając stosowanie zasad zapobiegających nakładaniu się świadczeń ustanowionych w ustawodawstwie krajowym.” W niniejszej sprawie z ustaleń sądów obu instancji wynika, że stosowanie ustawodawstwa krajowego było bardziej korzystne dla skarżącej niż stosowanie art. 46 wskazanego rozporządzenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.



